

Csernátory Zoltán

Lábfej

A *tökfejen* és *káposztafejen* kívül főleg anatómiai nevekkel képzett szóösszetételekben találkozunk a *fej* szóval, de ezekből sincs sok. A *femurfej*, *humerus fej*, *bordafej*, *tibiafej*, *fibulafej*, *pancreasfej* stb. analógiájára képezett *kézfej* és *lábfej* mellett két – gáttáji első tagot és nyomdafestéket nem tűrő – változat terjedt el leginkább. Tapasztalatom az, hogy a mozgásszerveket oktató és gyógyító orvosok, vagyis az anatómusok, ortopéd és baleseti sebészek közül sokan tűzzel-vassal irtják a *kézfej* és a *lábfej* szó használatát.

Ha „felhasználói,” és nem holmi gögös „mindent tudok a testről” szemlélettel tekintünk a kézfejre és a lábfejre, akkor akár valami bájt is felfedezhetünk ezekben az elnevezésekben. Ahogy az öntöttvas kályhának, az asztalnak, a székeknek vagy a harangnak is lehet lába, a testnek is van két lába. Az emberi test esetében pedig ennek a lábnak van egy kitüntetett része, amely a környezetéből méreteivel, funkcióival és alakjával kitűnik: a lábfej, amely a nép egyszerű hétköznapi nyelvén

igenis a *lábfej* nevet kapta. Ésszerűen, hiszen a láb fejről van szó. A kézfejet így levezetni már nehezebb feladat. De ha jól belegondolunk, például a kezes-lábas ruha viselőjére sem úgy gondolunk, mint aki csak kesztyűt és zoknit húzott magára.

A kérdés más megközelítésből is sarkosítható: a *négy lábú állatok*, a *két lábon álló ember* vagy a *négy pár lábú pók* kifejezések mind azt mutatják, hogy a láb a törzsből ered. Legalábbis a hétköznapi gondolkodásban és nyelvhasználatban.

Kedves traumatológus és ortopéd sebész kollégák! Ne keserítsük el a hozzánk forduló betegeket öncélú nyelvőri küldetésstudatunkkal, hogy panaszaik előadása közben kioktatjuk őket a *kézfej* és a *lábfej* – mint kifejezés – helytelenségéről. Akadémikusi tudását tartsa meg mindenki a szakmán belüli kapcsolatokra, kifelé pedig fogadjuk el azt a hétköznapi szóhasználatot, amelyet mi magunk is alkalmaznánk, ha annak idején másik szakma irányába indultunk volna el.

Az erdészekkel együtt, akik a magyar erdészeti szaknyelv kialakulása, a 19. század közepe óta mindig is sokat törődtek mind szaknyelvükkel, mind általában anyanyelvünkkel, magam is elengedhetetlennek tartom, hogy „államiságunk millenniuma alkalmából [...] jelenjen meg egy könyv anyanyelvünk tiszteletére”. Azért rendkívül fontos ez, mert nyelvünket éppen napjainkban minden gazdagsága és ereje ellenére is számos veszély fenyegeti, legfőképpen az idegen szavak és idegenszerűségek túlzott mértékű behatolása. Nagyon remélem, hogy más, hasonló törekvések megvalósításán-megvalósulásán túl többek között ezzel a kötettel is sikerül megerősíteni a magyarságban, legalábbis annak határainkon inneni részében meglehetősen meggyengült, sőt megrendült nemzeti, egyszersmind anyanyelvi tudatot.

Grétsy László: *A mi nyelvünk, útbaigazító*